

מבט לאיראן

1-15 בנובמבר 2020

עורך: ד"ר רז צימט

במוקד אירועי השבוע

- ◀ יועצו הבכיר של שר החוץ האיראני, עלי-אצע'ר ח'אג'י (Ali-Asghar Khaji), ביקר בדמשק ודן עם הנשיא אסד בהמשך תהליך ההסדרה בסוריה, בהתפתחויות באזור וביחסים בין שתי המדינות. ח'אג'י עמד בראש משלחת איראנית, שהשתתפה בוועידה הבינלאומית בנושא הפליטים, שנערכה בדמשק.
- ◀ סגן שר ההגנה האיראני ביקר בבגדאד בראש משלחת צבאית-ביטחונית בכירה ונפגש עם בכירים עיראקים, בראשם היועץ לביטחון לאומי של עיראק ושר הפנים העיראקי. במהלך הביקור נידונו שיתוף הפעולה בין שתי המדינות בסוגיות ביטחוניות וצבאיות ובמאבק נגד הפשיעה והטרור.
- ◀ חשש איראני ממאמצים נמשכים לבלום את השפעתה הכלכלית בסוריה ובעיראק: מאמר פרשנות, שהתפרסם בסוכנות הידיעות משרק (Mashregh) הביע תמיהה על כך, שאיראן אינה ממלאת תפקיד מרכזי בשיקומה הכלכלי של סוריה ומפגרת מאחור ביחס לרוסיה ולסין. מאמר נוסף, שהתפרסם בסוכנות הידיעות מהר (Mehr), הביע חשש לנוכח מאמצייה של ערב הסעודית לקדם את השפעתה בעיראק על חשבון איראן באמצעות רכישת אדמות והקמת פרויקטים כלכליים. מאמרים אלה מצטרפים לביקורת, שנשמעה בשנתיים האחרונות באיראן על שלטונות סוריה ועיראק, שנותנים עדיפות למדינות אחרות על-פני איראן בקידום פרויקטים כלכליים בשטחם.
- ◀ אמצעי תקשורת איראנים דיווחו, כי ההסכם, שהושג במהלך ביקורו של נגיד הבנק המרכזי האיראני בעיראק בחודש שעבר בנוגע לשחרור כספים איראנים מוקפאים בבנקים עיראקים, נמצא בשלבי יישום הדרגתי.

המעורבות האיראנית בסוריה

- ◀ יועצו הבכיר של שר החוץ האיראני, עלי-אצע'ר ח'אג'י (Ali-Asghar Khaji), נפגש ב-10 בנובמבר 2020 עם נשיא סוריה, בשאר אסד, ודן עימו בהמשך תהליך ההסדרה בסוריה, בהתפתחויות באזור וביחסים בין שתי המדינות. ח'אג'י הגיע לדמשק בראש משלחת איראנית לצורך פגישות עם בכירים סורים והשתתפות בוועידה הבינלאומית בנושא הפליטים. בפגישתו עם אסד אמר ח'אג'י, כי ועידת הפליטים הבינלאומית יכולה להוות פתח להפחתת סבלם של הפליטים הסורים ולבניית אמון וכינון שלום ויציבות בסוריה. הוא קרא לפתרון המשבר בסוריה בדרכים מדיניות והדגיש את הצורך בהמשך פעילותה של ועדת החוקה הסורית. במסגרת ביקורו בסוריה נפגש ח'אג'י גם עם סגן שר החוץ הסורי, פיצל אלמקדאד (פארס, 10 בנובמבר 2020).

**פגישה יועצו הבכיר של שר החוץ האיראני עם נשיא סוריה
(פארס, 10 בנובמבר 2020).**

◀ בנאומו בוועידת הפליטים, שנפתחה ב-11 בנובמבר 2020, הצהיר ח'אג'י, כי בעיית הפליטים היא תוצאה של מלחמה, שנכפתה על סוריה וכי הקבוצות הטרוריסטיות הנתמכות על-ידי ארצות הברית מנעו מהפליטים במחנה אלרכבאן בגבול סוריה-ירדן לעזוב את המחנה. הוא גינה את הסנקציות, שהשיתה ארצות הברית על סוריה, וכינה אותה "בלתי אנושיות". ח'אג'י הדגיש את תמיכת איראן בפתרון מדיני למשבר בסוריה ואמר, כי איראן הציעה להקים קרן בינלאומית לשיקום סוריה (תסנים, 11 בנובמבר 2020).

◀ בכתבה, שהתפרסמה בסוכנות הידיעות משרק ניוז (Mashreg news, 4 בנובמבר 2020), הובעה תמיהה על כך, שאיראן אינה ממלאת תפקיד מרכזי בתהליך שיקומה הכלכלי של סוריה חרף הסיוע הרב, שהעניקה לה במהלך מלחמת האזרחים, ועל אף שורת הסכמים להגברת שיתוף הפעולה, שנחתמו בין שתי המדינות בשנים האחרונות. בכתבה נטען, כי בכל הקשור להשתתפות בשיקום סוריה, מפגרת איראן מאחור ביחס לרוסיה, שכבר מקדמת פרויקטים משמעותיים, למשל בנמל טרטוס, במטרה להגביר את יצוא הסחורות הרוסיות לסוריה, ולסין, שאף היא מגלה עניין רב בשיקום סוריה. בנוסף על כך, גם היצוא האיראני לסוריה נופל בהיקפו ביחס למדינות אחרות, בהן סין ורוסיה ואפילו ביחס לתורכיה, לאיחוד האמירויות ולמצרים, שהפגינו עוינות כלפי סוריה במהלך מלחמת האזרחים.

◀ אין זו הפעם הראשונה, שהעיתונות האיראנית מביעה אכזבה מכך שסוריה אינה מעניקה עדיפות לאיראן בתהליך שיקומה הכלכלי. כך, למשל, פרסם היומון הרפורמיסטי קאנון (Qanoon) ב-21 בינואר 2018 מאמר ביקורתי כלפי נשיא סוריה בטענה, שהוא מעדיף חברות רוסיות על פני חברות איראניות בשיקום כלכלת ארצו. מאמר ברוח דומה התפרסם ב-17 בינואר 2018 באתר תאבנאכ, בו נכתב, כי הרוסים והסורים פועלים לבלימת ההשפעה האיראנית במדינה וכי הסכם, שנחתם בין ממשלות רוסיה וסוריה, קבע כי מעורבות איראן וחברות איראניות בשיקומה הכלכלי של סוריה תתאפשר רק באישור רוסי.

◀ סגן שר האנרגיה האיראני, קאסם תקיזאדה ח'אמסי (Qasem Taqizadeh Khamesi), קיים ב-11 בנובמבר 2020 שיחת וידאו עם סגן שר המים הסורי, במהלכה דנו השניים במימוש ההסכם לשיתוף פעולה בין שתי המדינות בתחום המים והשפכים. במהלך השיחה, הציג סגן השר האיראני את יכולות מגזר המים והשפכים של איראן בטיפול באספקת מים, בטיהור מים ושפכים, בבניית ציוד שאיבה, במתקני התפלה ובמחזור מים. סגן

שר המים הסורי הביע את רצונה של סוריה לנצל את יכולותיה של איראן בתעשיית המים והביוב (אירנ"א, 11 בנובמבר 2020). בסוף ספטמבר 2020 קיים שר האנרגיה האיראני, רזא ארדכאניאן (Reza Ardakanian), שיחת וידאו עם שר המים הסורי, תמאם רעד (Tamam Ra'ad), ודן עמו במימוש ההסכם לשיתוף פעולה בתחום המים, שנחתם בשנה שעברה בין שתי המדינות. שר המים הסורי הדגיש את הצורך להשתמש בניסיון ובידע של חברות איראניות בשיקום תשתיות המים והביוב בסוריה וקרא להרחבת השתתפותן של חברות איראניות בפרויקטים לטיהור מים בארצו. בשיחה סיכמו שני השרים על הקמת ועדה אסטרטגית לשיתוף פעולה בתחום המים בראשות סגני שרי האנרגיה והמים של שתי המדינות (אילנ"א, 25 בספטמבר 2020).

◀ בטקס, שנערך בדמשק, הושק תרגום לערבית של ספר המרכז את הצהרותיו של מנהיג איראן, עלי ח'אמנהאי, אודות הנביא מוחמד. הדוברים בטקס גינו את הפגיעה בנביא מוחמד במגזין הצרפתי שארלי הבדו. בטקס השתתפו שגריר איראן בסוריה, ג'ואד תרכאבאדי (Javad Torkabadi), שיח' חאתם אלג'בורי, מראשי השבטים במחוז דיר א-זור ואנשי דת שיעים וסונים, בהם שיח' אכרם דיאב, חבר המועצה המרכזית של חזבאללה (אתר רשות השידור האיראנית, 7 בנובמבר 2020). טקס השקת ספרו של מנהיג איראן בדמשק מהווה ביטוי נוסף למאמצי איראן להעמיק את השפעתה הדתית בסוריה. בשנים האחרונות מקיימת איראן בסוריה טקסים דתיים שיעים באירועים דתיים שונים וכן מקדמת פעילות בינוי ושיקום של המקומות הקדושים לשיעה, שנפגעו במהלך מלחמת האזרחים.

טקס השקת ספרו של מנהיג איראן בדמשק
(אתר הרשות השידור, 7 בנובמבר 2020).

המעורבות האיראנית בעיראק

◀ סגן שר ההגנה האיראני, קאסם תקיזאדה (Qassem Taqizadeh), ביקר בראשית נובמבר בבגדאד בראש משלחת צבאית-ביטחונית בכירה ונפגש עם בכירים עיראקים. ב-3 בנובמבר 2020 נפגש תקיזאדה עם היועץ לביטחון לאומי של עיראק, קאסם אלערג'י (Qassim al-Araji), ודן עמו בקשרים בין שתי המדינות ובהתפתחויות הפוליטיות והביטחוניות באזור. הבכיר האיראני אמר במהלך הפגישה, כי כשם שאיראן ניצבה לצד עיראק במערכה נגד דאעש, היא תעמוד לצידה גם בשלב שיקומה. עוד אמר סגן שר ההגנה האיראני, כי איראן מוכנה להעמיד את יכולותיה בתחום התעשיות הצבאיות לרשות הצבא וכוחות הביטחון של עיראק וכן לסייע לעיראק בתחום התעשיות האזרחיות, בהן תעשיות הרכב, המטוסים והפטרוכימיה. היועץ לביטחון לאומי

של עיראק אמר, כי ממשלת עיראק חותרת לשפר ולהרחיב את הקשרים בין שתי המדינות וכי שיתוף הפעולה עם איראן תורם ליציבות ולביטחון באזור (אירנ"א, 3 בנובמבר). ב-5 בנובמבר 2020 נפגש סגן שר ההגנה עם שר הפנים העיראקי, עת'מאן אלע'אנמי (Othman al-Ghanmi), ודן עמו בשיתוף הפעולה בין שתי המדינות, בסוגיות ביטחוניות ובמאבק נגד הפשיעה והטרור (אירנ"א, 5 בנובמבר 2020).

פגישת סגן שר ההגנה האיראני (משמאל) עם היועץ לביטחון לאומי בעיראק (אירנ"א, 3 בנובמבר 2020).

◀ על רקע ביקור משלחת סעודית בכירה בראשות שרי התעשייה והחקלאות בעיראק והאפשרות לביקור קרוב של ראש ממשלת עיראק, מצטפא אלכאט'מי, בערב הסעודית, פרסמה סוכנות הידיעות האיראנית מהר (Mehr, 10 בנובמבר 2020) כתבה על "פרויקט ההשפעה הסעודית בעיראק בכיסוי השקעות כלכליות". בכתבה נטען, כי ערב הסעודית חותרת להקמת פרויקטים כלכליים ברחבי עיראק לצורך השגת השפעה ושליטה במדינה. הכתבה הצביעה על ביקורת גוברת במערכת הפוליטית העיראקית ממסירת אדמות ברחבי עיראק, ובכלל זה בערים הקדושות לשיעה נג'ף וכרבלאא', לידי הסעודים, שעלולה לסכן את ריבונותה וביטחונה של עיראק וכן לפגוע במאגרי המים התת-קרקעיים שלה. לטענת מהר, מבקשים הסעודים להשתלט על משאביה הטבעיים של עיראק ועל כלכלתה ולממש בדרך זו את היעדים הכלכליים והפוליטיים שלהם, בהם צמצום ההשפעה האיראנית בעיראק, הפעלת תאי דאעש במדינה וצירוף עיראק לתהליך הנורמליזציה עם ישראל. סוכנות הידיעות העריכה, עם זאת, כי ממשלת עיראק תאלץ לבחון מחדש את החלטתה למסור אדמות עיראקיות לידי סעודיה לנוכח ההתנגדות הפנימית הנרחבת לפעילות הכלכלית הסעודית, ובכל מקרה סעודיה לא תצליח לממש את מטרות ארצות הברית והציונות בעיראק.

◀ אין זו הפעם הראשונה, שבאיראן מביעים חשש מהתקרבות אפשרית בין עיראק לערב הסעודית, שעלולה לסכן אינטרסים איראניים. לאחר ביקור שר האוצר העיראקי, עלי עלאוי, בריאד במאי 2020, שבעקבותיו דווח על כוונת סעודיה לספק לעיראק חשמל כחלופה לאספקת החשמל מאיראן, פרסם האתר ח'בר אונליין (24 במאי 2020) מאמר פרשנות, בו הזהיר מפני כוונת סעודיה לנצל את הקמת הממשלה החדשה בבגדאד לחיזוק קשריה עם עיראק על חשבון הקשרים בין עיראק ואיראן תוך ניצול המשבר הכלכלי בעיראק.

◀ אמצעי תקשורת איראנים דיווחו בשבוע שעבר, כי ההסכם, שהושג בביקורו האחרון של נגיד הבנק המרכזי האיראני בבגדאד בחודש שעבר בנוגע לשחרור כספים איראנים המוקפאים בבנקים בעיראק, נמצא בשלבי יישום הדרגתי (עצ-י איראן, 11 בנובמבר 2020). במחצית אוקטובר 2020 ביקר נגיד הבנק המרכזי, עבד אלנאצר המתי (Abdolnaser Hemmati), בעיראק בראש משלחת בנקאית על מנת לדון עם בכירים בנקאיים וכלכליים עיראקים בסוגיית הכספים האיראנים המוקפאים בעיראק. בתום ביקורו הצהיר המתי, כי הושג הסכם בין איראן לבנק המרכזי ולבנק המסחר העיראקים בנוגע להפשרת הכספים האיראנים בתמורה לרכישת מוצרים בסיסיים על-ידי איראן וכי סכום הכסף, שעל שחרורו הוחלט, הוא כחמישה מיליארד דולרים (מהר, 12 באוקטובר; פארס, 14 באוקטובר 2020).